

"Bakınız, aktar-ı semavat ve arz sahifeleri üstünde hâtem-i ehadiyet görüldüğü gibi, kâinatın heyet-i mecmuasının büyük sahifesi üzerinde de pek vazih bir surette hâtem-i tevhid görünmektedir." cümlesinde neden "hatem-i tevhid" kullanılmıştır?

Vahidiyet: Allah'ın isim ve sıfatlarının, azametli ve haşmetli bir şekilde, bütün kainat üstündeki tecellisini ifade eder. Yani; Allah'ın varlığının ve birliğinin, umum kainat üzerinde yansması ve kendini izhar etmesine **vahidiyet** denir. Tevhidin azamet ve külliyet mertebesidir. **Bütün çiçekler üstünde görünen tevhit manası vahidiyettir.**

Ehadiyet: Allah'ın isim ve sıfatlarının kainatın umumunda değil, bir cüz ve cüz'isinde tecelli etmesidir. Burada tecelli; büyük ve azametli olmadığı için, herkes tarafından rahat ve kolayca okunabilir. Vahidiyetin mertebesi külli olmasından, külli bir nazar ile okunabiliyordu. Ama **ehadiyette**; cüzi nazarlar da tevhit hakikatini okuyabilir. **Bir çiçek üstünde görünen tevhit manası ehadiyettir.**

Ehadiyet ve vahidiyet, nispi bir kavramdır; tecelli ettiği makama göre isim alırlar.

Mesela; insan bedeni vahidiyet kapsamında iken, insanın bedenindeki bir uzuv ve organ ehadiyet kapsamına girer. Şayet insan bedeni, dünya ile nispet olunur ise; bu kez dünya vahidiyet olurken, insan ehadiyet olur.

Dünya ve sema kainat ile nispet olursa; bu sefer kainat vahidiyet, dünya ve sema ehadiyet kapsamına girer. Yani büyük ve küçük kavramı nispet edilen şeye göre değişir, bununla beraber **vahidiyet** ve **ehadiyet** kavramları da değişir. Burada kainata nispet edilen; **hatem-i tevhid** kavramı **vahidiyet** anlamında kullanılmıştır.

Sorudaki geçen ilgili kısmı okumak için tıklayınız:

- [Mesnevi-i Nuriye, Lem'alar, Yedinci Lem'a.](#)